

Менеджмент

УДК 658.5

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.18778369>

**Резильєнтність якості життя населення: проєкція впливу домінант
структурних соціальних змін і зовнішніх загроз¹**

Васильців Тарас Григорович,

доктор економічних наук, професор, директор ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долішнього НАН України», 79026 м. Львів, вул. Козельницька, 4, Україна, tgvas77@ukr.net, ORCID <https://orcid.org/0000-0002-2889-6924>.

Біль Мар'яна Михайлівна,

доктор економічних наук, старший науковий співробітник, старший науковий співробітник відділу проблем соціально-економічного розвитку регіонів ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долішнього НАН України», 79026 м. Львів, вул. Козельницька, 4, Україна, bmm1983@ukr.net, ORCID <https://orcid.org/0000-0003-4979-4019>.

Прийнято: 10.02.2026 | Опубліковано: 26.02.2026

Анотація: У статті порушується проблематика формування й реалізації регіональної політики забезпечення належної резильєнтності якості життя населення в регіонах України в умовах повномасштабної війни та обумовлених нею загроз і структурних змін. **Метою статті** є узагальнення та ідентифікація впливу домінант структурних соціально-економічних змін та зовнішніх загроз

¹ Публікація містить результати досліджень, проведених у межах виконання НДР П-02-25 Домінанти соціально-економічного структуроутворення резильєнтності якості життя населення в регіонах України в умовах зовнішніх загроз (в рамках комплексного проекту «Домінанти структуроутворення резильєнтності якості життя населення України в умовах зовнішніх загроз») (номер державної реєстрації 0125U000478).

на резилієнтність якості життя населення в регіонах України. **Методологічну основу** дослідження становлять системний і структурно-функціональний підходи, методи порівняльного регіонального аналізу, типологізації та узагальнення. Регіони України згруповано за рівнем безпекових ризиків і функціональною роллю в національному соціально-економічному просторі: прифронтові та фронтові, з підвищеним рівнем безпекових ризиків, центральні, західні прикордонні, метрополійні та агломераційні. **Результати дослідження.** Встановлено, що для прифронтових територій визначальними є деіндустріалізація, депопуляція та орієнтація економіки на функції виживання, що формує модель «резилієнтності мінімальної стабілізації». Показано, що в регіонах з підвищеними ризиками домінують мілітаризація економіки, посилення ролі державного сектору та трансформація ринку праці. Центральні регіони характеризуються концентрацією управлінських і логістичних функцій та активізацією внутрішнього ринку; для західних прикордонних областей країни характерною стала інтенсифікація транскордонної інтеграції; метрополійних – концентрація людського капіталу та прискорена цифровізація. Для кожної групи виявлено специфічні зовнішні загрози (від прямих воєнних дій до інфраструктурного перевантаження та залежності від зовнішніх фінансових і технологічних ресурсів). **Висновки.** Констатовано, що резилієнтність якості життя має багатовимірний характер і формується під впливом поєднання структурних трансформацій та безпекових ризиків. Її тип змінюється від «резилієнтності виживання» до «резилієнтності розвитку» залежно від регіонального контексту, що зумовлює необхідність диференційованої державної та регіональної політики відновлення й довгострокового розвитку в Україні.

Ключові слова: якість життя, резилієнтність, зовнішні загрози, домінанти, структурні зміни, регіон, соціально-економічний розвиток, регіональна політика.

**Resilience of the population's quality of life: projection of the impact of
dominant structural social changes and external threats**

Vasylytsiv Taras,

Doctor of Economics, Professor, Director of the State Institution "Institute of Regional Studies named after M.I. Dolishnyi of the National Academy of Sciences of Ukraine", 79026 Lviv, Kozelnytska St., 4, Ukraine, tgvas77@ukr.net, ORCID <https://orcid.org/0000-0002-2889-6924>.

Bil Mariana,

Doctor of Economics, Senior Researcher, Senior Researcher of the Department of Problems of Socio-Economic Development of Regions, State Institution "Institute of Regional Studies named after M.I. Dolishnyi, NAS of Ukraine", 79026 Lviv, Kozelnytska St., 4, Ukraine, bmm1983@ukr.net, ORCID <https://orcid.org/0000-0003-4979-4019>.

Abstract: The article addresses the issue of the formation and implementation of regional policies aimed at ensuring adequate resilience of the population's quality of life in the regions of Ukraine under conditions of full-scale war, as well as the associated threats and structural changes. The **purpose** of the article is to substantiate the spatially differentiated features of the formation of resilience of the population's quality of life in the regions of Ukraine under conditions of full-scale war through the identification of dominant structural socio-economic changes, key external threats, and their consequences. The **methodological** framework of the study is based on systemic and structural-functional approaches, as well as methods of comparative regional analysis, typologization, and generalization. **Results.** The regions of Ukraine are grouped according to the level of security risks and their functional role within the national socio-economic space: frontline and near-frontline regions, regions with increased security risks, central regions, western border regions, and metropolitan and agglomeration regions. The findings indicate that frontline territories are primarily

characterized by deindustrialization, depopulation, and the reorientation of the economy toward survival functions, which shapes a model of “minimum stabilization resilience.” In regions with heightened risks, militarization of economic activity, the strengthening of the public sector, and labor market transformation prevail. Central regions demonstrate a concentration of administrative and logistical functions and the activation of the domestic market, western border regions are marked by intensified cross-border integration, while metropolitan areas show a concentration of human capital and accelerated digitalization. At the same time, each group faces specific external threats ranging from direct military actions to infrastructural overload and dependence on external financial and technological resources. **Conclusions.** It is concluded that the resilience of quality of life is multidimensional in nature and is shaped by the interaction of structural transformations and security risks. Its type varies from “survival resilience” to “development-oriented resilience” depending on the regional context, which necessitates a differentiated state and regional policy aimed at recovery and long-term development.

Keywords: quality of life, resilience, external threats, dominants, structural changes, region, socio-economic development, regional policy.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Для України характерна ситуація поєднання масштабних воєнних викликів, значних міграційних процесів та глибоких структурних трансформацій соціально-економічної сфери. Сучасні умови розвитку в областях України характеризуються високою диференціацією за рівнем безпекових ризиків, демографічними та економічними показниками. Вказане формує неоднорідні моделі адаптації населення до шоківих впливів. Визначення доміант структурних соціально-економічних змін та ключових зовнішніх загроз дозволяє більш точно оцінити механізми формування регіональної резилієнтності, визначити вразливі місця та пріоритети державної та регіональної політики у сфері забезпечення якості життя населення.

Особливої актуальності зазначена проблематика набуває в контексті різнорівневої готовності регіонів до протистояння кризовим явищам та адаптації до змінних умов безпеки, економіки й соціальної інфраструктури. Аналіз впливу структурних домінант і зовнішніх загроз на резилієнтність дозволяє прогнозувати коротко- та довгострокові наслідки для якості життя, формувати науково обґрунтовані стратегічні підходи до відновлення та сталого розвитку територій. Відтак, дослідження в цій сфері надзвичайно значущі для практичного використання в державному й регіональному управлінні, соціальному плануванні та інвестиційній політиці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У сучасній науковій літературі вагоме місце посідає теоретичне осмислення категорії якості життя як комплексного інтегрального показника соціально-економічного розвитку. У працях І. Романюка [12,с.91-98], С. Тютюнникової та О. Бервено [14,с.185-189] якість життя інтерпретується як багатокомпонентна соціально-економічна категорія, яка характеризує матеріальний добробут, рівень соціальних гарантій, доступність базових послуг і можливості реалізації людського потенціалу. Таке бачення притаманне і конкретизується у дослідженнях Н. Мазур і А. Ткачука [7,с.81-89], а також в аналітичних матеріалах Е. Лібанової та співавторів [6,с.22-28], де акцентовано увагу на регіональній диференціації параметрів якості життя та методологічних складнощах її оцінювання в українських реаліях.

Окремий напрям досліджень в цій сфері пов'язаний з визначенням соціально-економічних домінант і структурних трансформацій – детермінант траєкторії розвитку територіальних систем. У наукових працях за редакцією Б. Буркинського [4,с.12-18]. У дослідженнях Т. Пепи [9,с.11-14] й І. Сидора [13,с.795-802] обґрунтовано ключові чинники сталого розвитку регіонів, серед яких макроекономічна стабільність, інвестиційна динаміка, стан соціальної інфраструктури та якість інституційного середовища. Ці та інші публікації в царині якості життя у значній мірі сформуvalи концептуальну основу для аналізу структуроутворювальних процесів у регіональних соціально-

економічних системах.

Додамо, що за зростання турбулентності глобального та національного розвитку особливої актуальності набуває проблематика резильєнтності соціально-економічних систем. У працях В. Близьнюка, В. Геєця, Т. Бурлай та ін. [1,с.583-603; 3,с.5-43], а також у дослідженнях В. Хаустової та О. Решетняк [15,с.30-41] резильєнтність трактується як спроможність економіки та суспільства протидіяти зовнішнім і внутрішнім шокам, адаптуватися до кризових явищ і забезпечувати відновлення поступального розвитку. У роботах С. Пирожкова та співавторів [10,с.74-82] ця категорія розглядається також крізь призму національної безпеки як стратегічна характеристика протидії гібридним загрозам і довгостроковим ризикам.

Особливого значення набуває дослідження резильєнтності в контексті воєнних дій і масштабних міграційних процесів. У наукових працях Е. Лібанової [5,с.3-23] та О. Мульської [8,с.126-134] проаналізовано специфіку формування соціально-економічної резильєнтності України в умовах воєнних потрясінь, інтенсивної зовнішньої та внутрішньої міграції, а також демографічних втрат.

Вагомий науковий доробок стосується регіонального виміру резильєнтності та інструментів регіональної політики її забезпечення. У дослідженнях Т. Васильціва, М. Біль і М. Бачинської [2,с.73-80], а також у монографії «Резильєнтність ендегенного розвитку регіонів в умовах глобальних викликів та шоків» [11,с.36-44] підкреслено ключову роль органів регіонального управління у формуванні адаптаційного потенціалу територій.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Разом з тим, результати наукового аналізу засвідчують недостатню систематизацію взаємозв'язку між структурними соціально-економічними трансформаціями та резильєнтністю якості життя населення на регіональному рівні і це зумовлює актуальність і наукову новизну подальших досліджень у цьому напрямі.

На відміну від традиційних методичних підходів до оцінювання рівня та

якості життя в умовах повномасштабної війни пріоритетного прикладного значення набувають аспекти забезпечення саме резильєнтності якості життя населення з урахуванням регіональної специфіки України і це потребує поглиблення теоретико-методологічних засад і розроблення адаптивних управлінських механізмів.

Формулювання цілей статті (постановка завдання)

Метою дослідження є узагальнення та ідентифікація впливу доміант структурних соціально-економічних змін та зовнішніх загроз на резилієнтність якості життя населення в регіонах України.

Цілями статті є: актуалізувати увагу до проблематики формування належного рівня резилієнтності якості життя населення в різних регіонах України в умовах повномасштабної війни; узагальнити провідні доміантні структурні соціально-економічні зміни в регіонах країни; виявити найбільш значущі зовнішньо регіональні загрози для соціально-економічної сфери регіонів України в нинішніх реаліях; структурувати характеристику резилієнтності якості життя населення на регіональному рівні; показати взаємозв'язки та взаємовпливи доміант соціально-економічних змін та зовнішніх загроз (з одного боку) та резильєнтності якості життя в регіонах України (з іншого боку); окреслити рекомендації для центральних і регіональних органів влади щодо гарантування належного рівня резилієнтності якості життя населення в Україні на регіональному рівні.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням здобутих наукових результатів. На сьогодні в Україні в умовах повномасштабної війни відбуваються глибинні соціально-економічні зміни, обумовлені що внутрішніми, що зовнішніми чинниками, і вони позначаються як на стагнації економіки, так і погіршенні якості життя населення. При тому ці зміни диференціюються в залежності від регіонів України (рис. 1).

Типи регіонів	Домінанти структурних соціально-економічних змін	Критичні зовнішні загрози	Наслідки для резилієнтності якості життя населення
Прифронтові та фронтові	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Деіндустріалізація та руйнування виробничої інфраструктури; ▪ масштабна депопуляція та ВПО; ▪ виснаження економіки 	<ul style="list-style-type: none"> ' Руйнування критичної інфраструктури; ' мінна небезпека та екологічні ризики; ' інвестиційна ізоляція та розрив міжрегіональних зв'язків 	<ul style="list-style-type: none"> ↓ Критичне зниження базових стандартів безпеки та послуг; ↓ зростання соціальної вразливості; ↓ формування адаптаційної резилієнтності
З підвищеним рівнем безпекових ризиків	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Мілітаризація частини економіки; ▪ релокація бізнесу; ▪ перебудова ринку праці через ВПО та зміну структури зайнятості 	<ul style="list-style-type: none"> ' удари по енергетиці та транспорту; ' залежність від зовнішньої допомоги; ' посилення соціальної напруги, демографічні дисбаланси 	<ul style="list-style-type: none"> ↓ Складність доступу до соціальних послуг; ↓ поляризація доходів і нерівності; ↓ формування нестійкої моделі якості життя
Центральні	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Концентрація управлінських і гуманітарних функцій; ▪ зростання ролі внутрішнього споживчого ринку; ▪ активізація малого і середнього бізнесу 	<ul style="list-style-type: none"> ' Тиск на соціальну інфраструктуру; ' інфляційний тиск і нестабільність доходів домогосподарств; ' залежність від міжрегіональних логістичних маршрутів 	<ul style="list-style-type: none"> ↓ Відносна стабільність базових стандартів; ↓ підвищення соціальної мобільності; ↓ формування помірно стійкої моделі якості життя
Західні прикордонні	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Інтенсифікація ТКС; ▪ розвиток гуманітарної та логістичної інфраструктури; ▪ активізація ринку житла та сфери послуг 	<ul style="list-style-type: none"> ' Залежність від політики країн-сусідів; ' ризик відтоку трудових ресурсів за кордон; ' перевантаження місцевих бюджетів і соціальних систем 	<ul style="list-style-type: none"> ↓ Підвищення рівня доходів; ↓ структурна деформація ринку праці, демографічне старіння; ↓ формування адаптивної резилієнтності
Метрополійні та агломераційні	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Концентрація людського капіталу та фінансових потоків; ▪ розвиток сервісного сектору; ▪ зростання просторової поляризації 	<ul style="list-style-type: none"> ' Атаки на стратегічну інфраструктуру; ' залежність від фінансових ринків; ' соціальна сегментація, житлова недоступність 	<ul style="list-style-type: none"> ↓ Високий адаптаційний потенціал; ↓ нерівномірність доступу до благ і послуг; ↓ здатність до

Рис. 1. Проекція впливу доміант структурних соціально-економічних змін та зовнішніх загроз на резилієнтність якості життя населення в регіонах України

Джерело: авторська розробка.

Так, для прифронтових і фронтових регіонів України на сучасному етапі розвитку доміантними стали глибокі структурні соціально-економічні трансформації, зумовлені тривалими воєнними діями та системними безпековими ризиками. Передусім ідеться про деіндустріалізацію та руйнування виробничо-логістичної інфраструктури, що підтверджується значним скороченням обсягів промислового виробництва, зупиненням або релокацією підприємств, пошкодженням енергетичних, транспортних і складських потужностей. Адже, порушення ланцюгів постачання, втрата експортних можливостей і фізичне знищення індустриальних об'єктів призвели до звуження економічної бази територій та зниження їх фіскального потенціалу.

Другою визначальною доміантою є масштабна депопуляція та вимушене переміщення населення у вигляді різкого скорочення чисельності постійних мешканців, відтоку кваліфікованих кадрів, змін у віковій структурі населення та зростання частки осіб похилого віку серед тих, хто залишився. Значні обсяги внутрішньої та зовнішньої міграції спричинили дисбаланси на локальних ринках праці, скорочення споживчого попиту та зменшення людського капіталу як ключового ресурсу розвитку.

Третьою доміантою слугує переорієнтація економіки на військово-оборонні та критично необхідні функції. Йдеться про концентрацію бюджетних ресурсів на забезпеченні обороноздатності, підтримці критичної інфраструктури, функціонуванні комунальних і гуманітарних служб. Частина підприємств адаптувала виробництво до потреб сектору безпеки і оборони, відтак відбулася трансформація галузевої структури економіки у напрямі забезпечення короткострокових потреб виживання.

Водночас для цих областей характерними залишаються потужні зовнішні загрози. Прямі воєнні дії та систематичні руйнування критичної інфраструктури підтверджуються регулярними обстрілами об'єктів енергетики, транспорту, житлового фонду та соціальної сфери. Мінна небезпека та

екологічні ризики, зокрема забруднення територій вибухонебезпечними предметами, деградація сільськогосподарських угідь і порушення екосистем, обмежують можливості господарського використання ресурсів і відновлення економічної активності. Тривала інвестиційна ізоляція та розрив міжрегіональних зв'язків проявляються у різкому скороченні приватних інвестицій, підвищенні вартості страхування ризиків, втраті партнерських коопераційних зв'язків і логістичних маршрутів.

Сукупність зазначених домінант і загроз зумовлює суттєві наслідки для резилієнтності якості життя населення. Насамперед відбувається критичне зниження базових стандартів безпеки та доступу до медичних, освітніх і соціальних послуг. Посилюється соціальна вразливість домогосподарств, зростає рівень психологічного виснаження населення внаслідок постійного стресу та невизначеності. У підсумку формується специфічна модель локальної «адаптаційної резилієнтності виживання», яка базується на підтримці мінімально необхідних умов життєдіяльності, водночас, характеризується обмеженим потенціалом довгострокового соціально-економічного розвитку.

Для регіонів України з підвищеним рівнем безпекових ризиків (тобто умовно тилкових, але вразливих) на сучасному етапі розвитку характерними стали специфічні структурні соціально-економічні трансформації. Вони формуються під впливом воєнних загроз, але за умов відносно збереженої економічної активності. Однією з провідних домінант потрібно вважати мілітаризацію частини економічної діяльності та бюджетоформування. Чинниками цього стали зростання частки видатків на оборону й безпеку, розвиток виробництв, пов'язаних із забезпеченням військових потреб, концентрація фінансових потоків навколо сектору безпеки. Вони ж обумовлюють зміну галузевих пріоритетів і підпорядкування частини економічної активності завданням воєнного часу.

Іншою значимою домінантою є посилення ролі державного сектору та релокація підприємств з більш небезпечних територій. Як підтвердження цієї

тенденції слід вести мову про зростання обсягів державних замовлень у цих областях, розширення присутності бюджетних установ і держпідприємств, переміщення виробничих потужностей. Ці тренди трансформують локальну структуру економіки. У результаті формується більш централізована модель управління ресурсами, водночас підвищується залежність регіонів від рішень центральних органів влади.

Ще однією домінантою доцільно вважати перебудову ринку праці через прийом внутрішньо переміщених осіб та зміну галузевої структури зайнятості, зростання конкуренції за робочі місця, переорієнтацію зайнятості на сферу послуг, логістику, державне управління та будівництво, часткову втрату кваліфікаційної відповідності між попитом і пропозицією праці. Позаяк, інтеграція ВПО створює додаткове навантаження на соціальну інфраструктуру й місцеві бюджети.

Для цих регіонів зберігаються вагомі зовнішні загрози. Насамперед це ризик ракетних ударів по об'єктах енергетики, транспорту та критичної інфраструктури, які обумовлюють періодичні перебої в енергопостачанні та необхідність аварійних відновлювальних робіт. Вагомим чинником невизначеності є коливання обсягів державного фінансування та залежність від міжнародної фінансової допомоги. Це впливає на стабільність бюджетного процесу та реалізацію соціальних програм. Окрім того, посилюється соціальна напруга, зумовлена демографічними дисбалансами, конкуренцією за ресурси та відмінностями у рівнях доходів між місцевим населенням і новоприбулими.

Сукупність зазначених домінант і загроз визначає специфічні наслідки для резилієнтності якості життя населення в цих областях України. Передусім спостерігається нестабільність доступу до енергетичних і соціальних послуг унаслідок ризиків пошкодження інфраструктури та ресурсних обмежень. Посилюється поляризація доходів і соціальна нерівність, знижується рівень соціальної згуртованості. У підсумку формується адаптивна, утім нестійка модель якості життя, яка базується на здатності швидко реагувати на виклики,

але значною мірою залежить від зовнішніх фінансових ресурсів і безпекової ситуації.

Для центральних регіонів України в сучасних умовах характерними стали відносно стабілізуючі, але водночас трансформаційні структурні соціально-економічні зміни. Однією з ключових домінант потрібно вважати концентрацію управлінських, логістичних і гуманітарних функцій. Це зумовлено географічною віддаленістю територій від лінії фронту та відносно кращими безпековими умовами. Такий висновок підтверджується переміщеннями офісів підприємств, координаційних центрів, складів гуманітарної допомоги, посиленням ролі адміністративних структур зі забезпеченням міжрегіональної взаємодії.

Наступною важливою домінантою є зростання ролі внутрішнього споживчого ринку через активізацію торгівлі, розвиток сфери послуг і збільшення частки внутрішнього попиту в структурі регіональної економіки. Ці чинники частково компенсують втрати зовнішніх ринків і стимулюють перерозподіл ресурсів у напрямі підтримки домогосподарств. Додамо сюди й активізацію малого і середнього підприємництва, створення нових суб'єктів господарювання, адаптацію бізнес-моделей до умов воєнного часу та розвитку локальних ініціатив.

Попри вказане, центральні регіони України стикаються з низкою зовнішніх загроз. Перевантаження соціальної інфраструктури через внутрішню міграцію створює додатковий тиск на системи освіти, охорони здоров'я та житлово-комунальне господарство. Інфляційний тиск і нестабільність доходів домогосподарств знижують купівельну спроможність населення та підвищують ризики соціальної напруги. При тому залежність від міжрегіональних логістичних маршрутів зумовлює вразливість до перебоїв у постачанні товарів і ресурсів.

У підсумку для центральних регіонів України формується модель резилієнтності якості життя, ознаками якої є відносна стабільність базових

стандартів за наявності ризику інфраструктурного виснаження. Посилюється соціальна мобільність населення, зростає конкуренція за робочі місця та соціальні ресурси. Загалом складається помірно стійка модель якості життя з потенціалом подальшого відновлення за умови збереження макроекономічної стабільності та підтримки міжрегіональної кооперації.

Що стосується західних прикордонних регіонів України, то в сучасних умовах характерною стала специфічна модель структурних соціально-економічних змін, зумовлена поєднанням воєнних викликів і посиленням транскордонної взаємодії. Однією з ключових структурних соціально-економічних домінант в цих областях країни стала інтенсифікація транскордонної економічної інтеграції зі зростаннями обсягів експорту, розвитком митно-логістичних сервісів, участю у спільних програмах співробітництва з регіонами країн ЄС та розширенням малого прикордонного руху. Всі ці тренди посилюють диверсифікацію економічної діяльності та залучення додаткових фінансових ресурсів.

Другою важливою структурною соціально-економічною домінантою розвитку західних прикордонних областей України можна вважати зростання ролі гуманітарної та логістичної інфраструктури. Ці області виконують функцію «воріт» для міжнародної допомоги, транзиту товарів і переміщення населення, відтак мають потребу в розвитку транспортних вузлів, складів, центрів тимчасового розміщення та сервісної інфраструктури. Третьою тенденцією визначимо активізація ринку житла та сфери послуг унаслідок внутрішньої міграції, що супроводжується зростанням попиту на оренду, розширенням малого бізнесу у сфері торгівлі, освіти, медицини та побутових послуг.

Водночас західні прикордонні області України залишаються вразливими до низки зовнішніх загроз. Суттєвою є залежність від політики країн-сусідів і змін у режимах перетину кордону, що беззаперечно впливає на обсяги торгівлі та мобільність населення. Зберігається ризик відтоку трудових ресурсів за

кордон, особливо молоді та кваліфікованих працівників і це посилює демографічні дисбаланси. Крім того, перевантаження місцевих бюджетів і соціальних систем через прийом значної кількості ВПО створює додаткові фінансові та управлінські виклики.

Як наслідок розвивається специфічна модель резилієнтності якості життя. У короткостроковій перспективі знижуються доходи та економічної активність населення, однак водночас зростає ризик структурної деформації ринку праці та демографічного старіння. Загалом для цих регіонів характерна відносно висока адаптивна резилієнтність, яка ґрунтується на використанні транскордонних ресурсів і гнучкості місцевих економік, за разом, потребує стратегічного врівноваження довгострокових соціально-демографічних викликів.

Врешті-решт, метрополійні та агломераційні регіони України в умовах воєнного часу демонструють специфічну модель структурних соціально-економічних трансформацій, яка поєднує високу концентрацію ресурсів та високу вразливість до системних ризиків. Однією з ключових домінант структурних соціально-економічних змін в цих областях є концентрація людського капіталу та фінансових потоків. Її прояви в зосередженні висококваліфікованих кадрів, управлінських центрів, фінансових установ і великих корпорацій задля збереження інноваційного потенціалу та підтримки економічної активності навіть у періоди нестабільності.

Іншою значимою домінантою можна вважати прискорену цифровізацію економіки та розвиток сервісного сектору. Активне впровадження цифрових рішень у сфері управління, фінансів, IT-послуг, електронної комерції та дистанційної зайнятості підтримує функціонування економіки в умовах обмежень фізичної мобільності. При тому, зростання просторової поляризації всередині агломерацій проявляється у поглибленні контрастів між центральними діловими зонами та периферійними районами, які диференціюються за рівнем доходів, якості житлової інфраструктури та

доступу до соціальних послуг.

Серед зовнішніх загроз для метрополійних регіонів особливо вагомими необхідно визначити цілеспрямовані атаки на стратегічну інфраструктуру (енергетичні об'єкти, транспортні вузли, комунікаційні мережі), наслідками яких стають масштабні збої у функціонуванні економіки. Висока залежність від глобальних фінансових і технологічних ринків посилює чутливість до зовнішньоекономічних коливань, обмежень експорту ІТ-послуг чи інвестиційної активності. Додатковим викликом є соціальна сегментація та житлова недоступність, а, відтак, нерівність і ризики соціальної напруги.

Як результат для метрополійних та агломераційних регіонів України характерна модель резилієнтності якості життя з високим адаптаційним потенціалом, диверсифікованою економікою та значними ресурсами людського капіталу. Проте така резилієнтність має нерівномірний характер, адже доступ до благ і послуг розподіляється асиметрично. За збереження функціонування критичної інфраструктури ці регіони здатні до відносно швидкого відновлення, але потребують політики зменшення внутрішньої просторової та соціальної поляризації.

Висновки. Сучасні структурні соціально-економічні трансформації в регіонах України мають чітко виражений просторово диференційований характер, зумовлений насамперед інтенсивністю воєнних загроз, масштабами міграційних процесів та функціональною спеціалізацією територій. Для прифронтових і фронтових регіонів України визначальними стали процеси деіндустріалізації, депопуляції та переорієнтації економіки на функції виживання, формування моделі «резилієнтності мінімальної стабілізації». В областях з підвищеним рівнем безпекових ризиків спостерігається мілітаризація економічної активності, посилення ролі державного сектору та структурна перебудова ринку праці задля адаптації, але території зберігають високу залежність від зовнішніх ресурсів.

Центральні, західні прикордонні та метрополійні регіони України

демонструють відносно вищий рівень економічної диверсифікації та інституційної спроможності. Це забезпечує формування помірно або відносно високої адаптивної резилієнтності якості життя. Водночас для цих областей характерні специфічні ризики, як от – перевантаження інфраструктури, інфляційний тиск, демографічні дисбаланси, соціальна сегментація та залежність від зовнішньоекономічних чинників. Вказане підтверджує висновок про те, що навіть за умов відносної безпеки регіональна резилієнтність має вразливі елементи через ресурсні обмеження та нерівномірність розвитку.

Узагальнення отриманих результатів дозволяє констатувати, що резилієнтність якості життя населення в регіонах України формується під впливом поєднання структурних доміант і зовнішніх загроз, які по-різному конфігуруються залежно від типу регіону. На прифронтових територіях вона набуває характеру «резилієнтності виживання», у регіонах із підвищеними ризиками – «адаптивної стабілізації», а у метрополійних і прикордонних – «резилієнтності розвитку» з елементами структурної поляризації. Запропонована типологізація дозволяє більш точно окреслити пріоритети державної та регіональної політики в сфері подолання викликів і загроз резилієнтності якості життя населення.

Саме тому забезпечення резилієнтності якості життя в Україні потребує диференційованого підходу з урахуванням просторової специфіки, рівня безпекових загроз і ресурсного потенціалу територій. Пріоритетними (для органів влади і державного регулювання) завданнями залишаються відновлення та модернізація інфраструктури, підтримка людського капіталу, зменшення соціальної нерівності та зміцнення інституційної спроможності регіонів. Лише за умов поєднання безпекових, економічних і соціальних інструментів можливе формування стійкої моделі розвитку, здатної забезпечити адаптацію до шоків та поступове, поетапне довгострокове підвищення якості життя населення.

Перспективи подальших наукових досліджень в цій сфері стосуються розробки методичних рекомендацій з моделювання взаємозв'язків між

зовнішньо регіональними викликами і загрозами та якістю життя населення в регіонах України.

Список використаних джерел

1. Близнюк В., Шумська С., Бурлай Т., Борзенко О., Аргіріу А.-С. Резильєнтність соціально-економічної системи: стратегія і тактика мінімізації нерівностей українського суспільства. *Журнал європейської економіки*. 2024. Вип. 23(4). С. 583-603.
2. Васильців Т. Г., Біль М. М., Бачинська М. В. Регіональна політика розвитку соціальної інфраструктури в контексті поліпшення якості життя населення Карпатського регіону України. *Socio-economic relations in the digital society*. 2021. № 2 (41). С. 73-80.
3. Геєць В.М., Бурлай Т.В., Близнюк В.В. Соціальна резильєнтність національної економіки крізь призму досвіду Європейського Союзу та України. *Економічна теорія*. 2023. № 3. С. 5-43.
4. Домінанти сталого розвитку регіонів України : монографія / Буркинський Б.В. та ін.; НАН України, Ін-т пробл. ринку та екон.-екол. дослідж. Одеса : ІПРЕЕД НАНУ, 2020. 620 с.
5. Лібанова Е. Резильєнтність соціоекономічної системи України до шоків, спричинених війною: специфіка формування і реагування. *Демографія та соціальна економіка*. 2024. № 58(4). С. 3-23.
6. Лібанова Е. М., Гладун О. М., Лісогор Л. С. та ін. Вимірювання якості життя в Україні: Аналітична доповідь. Київ, 2013. 50 с.
7. Мазур Н. О., Ткачук А. В. Регіональні особливості забезпечення якості життя населення України. *Стратегія економічного розвитку України*. 2017. № 41. С. 81-89.
8. Мульська О.П. Міграційні ризики та соціально-економічна резильєнтність: теоретико-концептуальне моделювання. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. 2024. № 41. С. 126-134.

9. Пепа Т. В. Домінанти соціального розвитку країни в контексті реалізації його конкурентної парадигми. *Інвестиції: практика та досвід*. 2015. № 3. С. 11-14.
10. Пирожков С.І., Божок Є.В., Хамітов Н.В. Національна стійкість (резильєнтність) країни: стратегія і тактика випередження гібридних загроз. *Вісник Національної академії наук України*. 2021. № 8. С. 74-82.
11. Резильєнтність ендогенного розвитку регіонів в умовах глобальних викликів та шоків: монографія / НАН України. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України»; наук. ред. М.І. Мельник. Львів, 2024. 307 с.
12. Романюк І. «Якість життя» як соціально-економічна категорія та об'єкт статистичного дослідження. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2014. Вип. 4. С. 91-98.
13. Сидор І. П. Домінанти впливу макроекономічних показників на добробут нації. *Економіка і суспільство*. 2018. Вип. 16. С. 795-802.
14. Тютюнникова С. В., Бервено О. В. Якість життя як фактор модернізації управління національною економікою. *Збірник ДВНЗ «Київський національний університет імені Вадима Гетьмана»*. 2016. С. 185-189.
15. Хаустова В.Є., Решетняк О.І. Резильєнтність економіки: сутність і виклики для України. *Бізнес Інформ*. 2023. № 7. С. 30-41.